د افغانستان روزنیزاوپرمختیایي مرکز
دارزګان ولایتي دفتر
د معتا د ینو د د رملنې اوبیا رغونې مرکز

مخدره توکي

Drugs

لیکوال : ډاکټر محمّد صادق (رښتین)

کال: ۱۳۸۹ لمریز

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

گڼه	سرلیک	مخ
۱	سریزه	الف
۲	مخدره توکي او دهغه تصنیف	۱
۳	دمخدره توکوکارونه داسلام له نظره	۶
٤	دمخدره توکو روغتیایی ضررونه	۱۵
۵	دمخدره توکو ټولنیزضررونه	۲۸
٦	دمخدره توکواقتصادي ضررونه	۲۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

څرګنده ده چې زمونږګران هیواد افغا نستان په تیرو دری لسیزو تپل شووجنګ جګړو کې نه یوازې داچې خپلې ملي شتمنۍ له لاسه ورکړې اوزیا ت شمیروګړي دمرګ کومي ته ولوېدل ددې ترڅنګ زمونږ ډیر هیوادوال دخپل ټا ټوبي پرېښودو ته اړشول او زمونږ دهیواد بچي د زده کړې له نعمت څخه بې برخې شول ورسره زمونږ ګران هیوادوال پدې لړ کې داقتصادي ، ښوونیزو ، فرهنګي ،اوټولنیزو ستونزو ترڅنګ دیوې بلې لویې ستونزې او ننګونې سره مخ شول چې هغه دمخدره توکو دکرکیلې ،قاچاق او دهغه دناوړه کا روني ستونزه وه. په هیواد کې دقانون او نظام نشتوالی ، خپل سرې وسله والې ډلې ټپلې ، کډوالۍ ، بې وزلي ، بې سوادي او دمخدره توکو په پراخه پیمانه کرکیله او هغه ته آسانه لاس رسی ددې لامل شول چې زمونږ دهیواد ډیر وګړي په ځانګړي ډول دهیواد ځوان قشر پدې ناوړه عمل اخته شي چې دورځې په تیرېدو دا ستونزه لا پراخیږي او ورځ په ورځ زمونږ ځوانان داعتیاد په کرغیړنه لومه کې بندیږي او تر لاسه شوې شمیرنې ښیي چې په افغانستان کې په مخدره توکو دروږدو کسانو شمیریو نیم میلیون کسانو ته رسیږي.

نو ددې ستونزې او کړکیچ دهواري او حل لپاره دادهر هیوادپال وګړي دنده ده چې په دې اړه هڅه او هاند وکړي او خپله مرسته دریغ نه کړي او په اعتیا د داخته کسانودرملنه وشي ا و هغه کسان چې لا تر اوسه دمخدره توکو په کارولو نه دي روږدي له دې تباه کوونکې بلا څخه وژغوري چې ددې موخو دلاسته راوړلو لپاره دمخدره توکو په اړه عامه پو هاوي یو اړین ګام شمیرل کیږي.

له مخدره توکو څخه دپاک افغانستان اودټولوهیوادوالو دښې روغتیا په هیله

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی څپرکی
مخدره توکي اودهغه تصنیف
Drugs and Drug's Classification

مخدره توکي (Drugs):مخدرد(د)توري په زیر سره دشل کوونکي اوسستوونکي په معنا ده اود(د)توري په زبر سره په نقا ب پوښل شوي ښځې ته ویل کیږي.
په اصطلاح کې هره کیمیاوي ماده چې وروسته له جذب څخه دیوه ژوندي جسم په وسیله دهغه دبدن یوه یا څو دندې تغیر کړي دمخدره موادو په نامه یا دیږي.
یا په بل عبارت:
هره کیمیاوي ماده چې دانسان په جسم ،روان ،ټولنیزو اړیکو ،قضاوت او فردي حفظ الصحې اغیزه وکړي دمخدره توکو په نامه یادیږي.
اعتیاد(Addiction):
دمخدره توکو دوامدارې اونه کنټرولیدونکې کارونې ته اعتیاد ویل کیږي.
یا په بله وینا:
دمخدره توکو اجباري اودوامداره کارونه دخوښۍ داحساس او یا دناخوښۍ دله منځه وړلو لپاره داعتیاد په نامه یادیږي.
اعتیاد په دوه ډوله دي:
الف:رواني اعتیاد(Psychological Addiction): داډول اعتیاد ډیر زر رامنځ ته کیږي کله چې په مخدره توکو روږدی کس دمخدره تو کو استعمال پریږدي دناآرامۍ او خفګان احساس کوي .
دبیلګې په ډول دچرسو اعتیاد.
ب: فزیکي اعتیاد(Physically addiction): داډول اعتیاد زیاتره درواني اعتیاد سره یو ځای وي کله چې معتاد مخدره توکي قطع کړي هغه ته فزیکي تشوشات لکه دبدن درد ،زړه بدوالی ،دګیدې درد ،داوښکو بهیدل ،قبضیت ،اسهال ..... پیداکیږي.
داډول اعتیاد دتریاکوپه معتادینو کې لیدل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تحمل (Tolerance) :

دمخدره توکو دمکرر استعمال په پایله کې دهغې داغیزې کموالی او دمطلوبې اغیزې دلاسته راوړلو لپاره دزیاتو مخدره توکو کارونه دتحمل څخه عبارت ده.

دمخدره توکو دپرېښودلو اعراض(Withdrawal Syndrome) :

یولړاعراض او نښې اودناخوښۍ احساس چې دمخدره توکو دپریښودلوپه پایله کې معتاد کس ته پیداکیږي د Withdrawal Syndromeپه نوم یادیږي.

مخدره توکي بیلا بیل ډولونه لري او په مختلفو کلاسونو سره ویشل شوي دي او ددې توکو اغیزې او داستعمال طریقې هم سره بیلې دي چې ډلبندي یې په لاندې ډول ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمخدره توکو تصنيف

Drugs Classification

په ټوليز ډول مخدره توکي په څلورو کلاسونو ويشل شوي دي :

١) ددماغ انحطاط کوونکي يا Depressants

٢) ددماغ تنبه کوونکي يا Stimulants

٣) برسام راوړونکي يا Hallucinogens

٤) ددرد له منځه وړونکي يا Pain Killer

١) ددماغ انحطاط کوونکي مواد:

هغه موداددي چې داعصابومرکزي سيستم تر فشار لاندې راولي اوله انحطاط سره يي مخ کوي ،همدارنګه دعصبي سيالو سرعت راکموي .

په دي ډله کې الکول ،با ربيتورات ،بنزوډيازيپين اوځيني نورمحلولونه اوګازونه چې هغه هم داډول اغيزه لري دبيلګې په ډول Lighter Fluid, Butane Gas ،دنوکانو رنګ پاکوونکې ماده ،اسيتون او نور شامل دي.

بنزوډيا زيپين اونورمخدره توکې — الکول

٢)ددماغ تنبه کوونکي مواد يا Stimulants:

دا هغه موداددي چې داعصابومرکزي سيستم تنبه کوي او ددې موادو کاروونکی شخص ديوې مودې لپاره بيدار اوفعال ساتي.

په دي ډله پورې ترلي مواد په لاندې ډول دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف:کوکائین Cocaine :
کوکائین دکوکا په نامه له یوه شین بوټي څخه لاس ته راځي ،له افغانستان څخه دباندې زیات استعمالیږي او داستعمال بیلا بیلې لارې لري لکه دژوولو طریقه ،دپزې له لارې دهغه استعمال ،دورید له لارې دهغه استعمال اودودي (Smoking)طریقه چې هرډول طریقه یې داغیزې دپیل اوداغیزې ددوام په برخه کې یو له بل سره توپیر لري .
دبیلګې په ډول دژوولوپه طریقه دنومورې مادې اغیزه له پنځه دقیقووروسته پیل او تر یوه ساعته پورې دوام کوي مګر په وریدي طریقه دهغه استعمال ډیرژراغیزه کوي (۳۰ ثانیې)وروسته له کارولواو(۱۵ دقیقې)دوام کوي.
برسامات اودروغجنه خوشحالي رامنځ ته کوي دخستګۍ احساس ځنډوي ولې له منځه یې نه وړي.

ب:کافین Caffeine :
دامواد چې په قهوه ،چای اودکوکا او کولا په مشروباتو کې شتون لري داعصابومرکزې سیستم تنبه کوي او کوم کسان چې په زیاته پیمانه نومورې توکي کاروي دپریشانۍ ،ناارامۍ ،بې خوبۍ اودهضمي اوقلبي وعایي سیستمونو دځینو ستونزو څخه سرټکوي.

دنومړومموادو دWithdrawalاعراض په دې موادو روږدي کس ته هغه وخت پیداکیږي چې نومورې کس تر(250mg/d)لږ کافین استعمال کړي او نومورې اعراض په لاندې ډول دي:
سردردي ،نا ارامي ،بې علاقه ګي ، اوکله کله زړه بدوالی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ج:تنباکو ،نیکوتین :

دا ناوړه توکي چې له بده مرغه زمونږ په هیواد کې په پراخه پیمانه کارول کیږي دډول ډول ناروغیو لامل کیږي چې په دریم څپرکي کې یي یادونه شوې.

د:انابولیک سټیروئیډ Anabolic Steroids :

داموادزیاتره دلوبغاړولخوا دغړودښکلا په سیالیوکې کارول کیږي چې دعضلي کتلې دزیاتوالي لامل کیږي.

۳)برسام راوړونکي مواد Hallucinogen :

دامواد له کارولو وروسته دشخص مزاج بدلوي اوشخص له حقیقي عالم څخه دمجازي عالم لور ته بیایي.

پدې ډله کې کیتامین ،چرس ، LSD اونورشامل دي.چې استعمال یې لنډمهاله اواوږد مهاله ناوړه اغیزې له ځان سره لري.

٤) ددردله منځه وړونکي موادPain killer :

دامواد په دوه ډوله دي :

الف:نارکوټیک انلجیزیک

ب: غیرنارکوټیک انلجیزیک

مونږ غواړو دلومړي ډول انلجزیکو په اړه چې داعتیاد منځ ته راوړونکي شمیرل کیږي بحث وکړو. اودوهم ډول یي زمونږ له بحث څخه دباندې موضوع ده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف: نارکوټیک انلجزیک :

نارکوټیک یوډول ترکیبي یا طبیعي مواد دي چې دتریاکویا اوپیوم څخه لاس ته راځي او دتریاکوسره ورته جوړښت لري.

نوموړي مواد ددرد وژنې داغیزې له مخې په دوه ډوله ویشل شوي دي :

لومړی:قوي نارکوټیک انلجزیک:

داډول یې ډیره قوي ددرد ضد اغیزه لري چې په لاندې ډول دي:

مورفین ،میتادون ،فنټانیل ،هیروئین ،پیتیډین ......

دوهم : متوسط نارکوټیک انلجیزیک :

پدې ډله کې Codeine , pentazocine,propoxyphene.... شامل دي.

ددې انلجیزیکو دواړه ډوله له هضمي سیستم څخه په قسمي دول جذبیږي ولې که چیرې په زرقي ډول استعمال شي اغیزه یې ډیره ژر رامنځ ته کیږي ،او هیروئین چې یو قوي نارکوټیک دی او دمورفین له مشتقاتو څخه دی په دودي طریقه هم استعمالیږي چې دسږو له لارې دوینې دوران ته داخلیږي.

هیروئین په شحم کې ډیر منحل دي اودماغ ته ډیر ژررسیږي چې دانسان په مغز کې ددې موادو دتاثیر لپاره ځانګړې اخذې شتون لري چې دمیو ،ګاما اوکاپا په نوم یادیږي دهغې له لارې دانسان په بدن ډول ډول اغیزې کوي.

همدارنګه دامواد دانسان طبیعي انلجیزیک سیستم چې د Endorphin Enkephali,په وسیله تامینیږي له ناتوانۍ سره مخامخ کوي .

دامواد په اعصابوکې دمیو داخذو له لارې دEuphoriaیا دروغجنې خوشحالۍ لامل کیږي چې دااغیزه یې داعتیاد داسبابوڅخه شمیرل کیږي.

Opiates یا دتریاکومشتقات ډیرقوي ددرد ضد او آراموونکی تا ثیرلري اوډیرژر درووړدیتوب اودتحمل دلوړاوي سبب کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

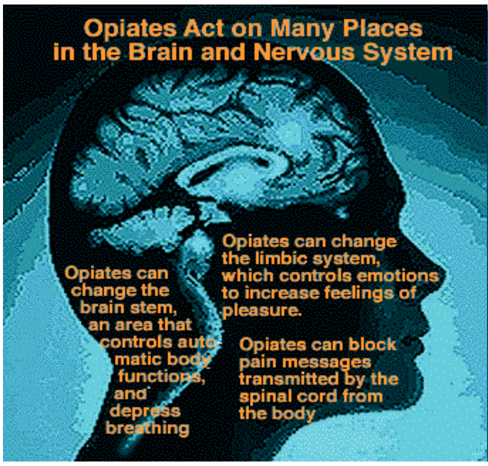

داعتیاد لاملونه :

۱) دمخدره توکو په اړه دعامه پوهاوي نشتوالی.

۲) دمخدره توکو پراخه کرکیله .

۳) مخدره توکوته آسانه لاس رسی.

٤) دسوادډکچي ټيټوالی

٥) يوډول اوخسته کن کارونه.

٦) دفيشن په موخه دمخدره توکواستعمال.

۷) دژوندانه په وضعيت کې بدلون.

۸) کډوالي.

۹) دځيني ډاکټرانوپه وسيله داعتيادمنځ ته راوړونکودرملوپراخ استعمال.

۱۰) په درملتونونو کې دغيرقانوني او روږدي کوونکو درملو پلورل.

۱۱) دانسان دهڅې اوهاند حس.

۱۲) بيکاري.

۱۳) په مخدره توکو دروږدوکسانو سره ناسته ولاړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که غواړی چې دجيل دروازې بندې شي نو دښوونځي دروازې پرانيزی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم څپرکی

دمخدره توکو کارونه داسلام له نظره

څرنګه چې داسلام سپیڅلی دین دبشریت دژغورنې تضمین کوي او الله پاک په خپلو بندګانو ټول هغه څه ناروا ګرځولي کوم چې په هغه کې ددوی لپاره زیان نغښتي وي دبیلګې په ډول دخوګ غوښه چې دنورونا روغیو تر څنګ یي دادي اوس ددې حرامې غوښې څخه را پیداشوې ناروغۍ مخ په خوریدو دي اویا لکه دزنا ناوړه عمل چې دایډز دوژونکې اولا علاجه ناروغۍ دخپرېدو یوه لاره ده همدارنګه مخدره توکي چې دانسان بدن . اقتصاد ،ټولنیزحالت ته ډیر لوي زیان متوجه کوي نوځکه داسلام په دین کې ددې توکو استعمال حرام اومنعه دي.

داسلام په تاریخ کې دمعتادینو لپاره ډول ډول جزاګانې ورکول کیدې دبیلګې په ډول استادحسین مجرب مصري په خپل کتاب کې لیکې:

عثماني خلیفه سلطان مرادڅلورم ددخانیاتو استعمالوونکي تر فشار لاندې ونیول اودهغوپرضدیې په مجلسونوکې جاسوسان وګمارل اومعتادین به یي اعدامول .دایران سره دجګړې پروخت یې خپل عسکر یا هم جنګي اسیران چې معتاد به وو اعدامول .

لومړي شاه عباس (۱٦۲۹) دایران پاچا به ددې خلکوپوزې سورۍ کولې او دهغه زوې شاه صفي به سرب ویلې کول او دهغوپه خولو کې به یي اچول.

دمخدره توکو دحرمت په اړه واضح دلایل شتون لري چې په ترتیب سره یي یادونه شوې ده.

دمخدره توکو حرمت دقرآني ایتونو پربنسټ:

په قرانکریم کې دمخدره توکو دحرمت په اړه ګڼ شمیر آیتونه شته دي چې دبیلګې په ډول یي یو څو په لاندې ډول سره ذکرکوو:

څرنګه چې دپنځوځیزونو ساتنه داسلامې ضرورتونو څخه ده :

ددین ساتنه ،دعقل ساتنه ،دځان ساتنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

،دمال ساتنه ،اودشرف ساتنه
یومسلمان دقرآن اوسنتو دنصوصوپه اساس دنفس له وژلو اوهلاکت ته دهغه له اچولو څخه منع کړاي شوی دي لکه چې دالبقره په (۱۹۵) آیت کې الله ج فرمایي:
[ولاتلقوبايد يكم الى التهلكة]
ژباړه: ځان په خپلولاسونوپه هلاکت کې مه اچوی.
همدارنګه د النسا په (۲۹) آیت کې راځي :
[ولاتقتلوا انفسکم]
ژباړه:مه وژنی ځانونه خپل.
لکه څرنګه چې دمخدره توکو استعمال هم په حقیقت کې دځان وژنه ده او په خپل لاس خپل بدن ته دزهروننویستل دي چې دانسا ن دبدن دناتوانۍ اوپه ډول ډول ناروغیو داخته کیدو لامل کیږي اودمړیې کچه په معتاد کسانوکې نظر غیرمعتاد کسانوته زیاته ده نوددې آیتونو پر بنسټ هغه ناروا اوحرام دي.
همدارنګه په مخدره توکو دپیسو ورکول اودهغه مصرفول یوبې ځایه اوبې ګټې مصرف دي چې له بیځایه مصرف څخه هم په قرآن کې منع شوې ده ،لکه چې الله ج داسراء دسورت په (۲۶) آیت کې فرمایي:
[ولاتبذرتبذيراً]
ژباړه:بې ځایه خرڅ مه کوي
همدارنګه په قرانکریم کې اسراف کوونکې اوبې ځایه مصرف کوونکوته لعنت ویل شوی اوهغوي یې دشیطان وروڼه بللي دي .
اولکه څرنګه چې روغ بدن دلوي خداي ستر نعمت دي او دقیامت په ورځ به ددې نعمت پوښتنه کیږي لکه چې الله پاک د التکا ثر په (۸) آیت کې فرمایي:
[ثم لتسألن يومئذ عن النعيم]
یعنې داخرت په ورځ به ددنیوي نعمتونوڅخه پوښتل کیږي .
ځینې مفسرین وایي چې له نعیم څخه پدې آیت کې مقصد روغتیا ده.
همدارنګه نشه یي توکي الله پاک دشیطان عمل بللی دي او دالما ئده په (۹۰) آیت کې فرمایي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

[ياايها الذين آمنو انما الخمروالميسروالانصاب والازلام رجس من عمل الشيطا ن فاجتنبوهُ لَعلكم تفلحون]
ژباړه: ای هغه کسانو چه ایمان موراوړی دی بیشکه چه شراب ،او قیمار ،او نښی ، او په غیشوسره پالونه پلیت دی ، دشیطان دعمل څخه دی اوددی څخه لری والی وکړی ښایی تاسی کامیاب شی.
که چيري پورتنيوآيتونوته ځير شو په ډاګه څرګنديږي چې الله پاک په خپل سپيڅلي کتاب کې دخپلو بندګانو روغتيا اوسلامتۍ ته ځومره پاملرنه کړې او خپل بندګان يي دهغه شيانو له استعمال څخه منع کړي کوم چې دانسان دروغتيا لپاره مضر دي چې دلته مونږ يوازې دمخدره توکو په اړه دبيلګې په ډول يادونه وکړه.
نوټولومسلمانانوته پکارده چې دالله(ج) ټول اوامر پرځان عملي اوله نواهيو څخه ډډه وکړي تر ځويې په دواړو جهانونوکې بريالیتوب اوسوکالۍ په برخه شي.
دمخدره توکوحرمت دنبوي احاديثو پربنسټ:
دمخدره توکوپه اړه دقرآني آيتونوتر څنګ دنوموړوتوکو دحرمت ،زيانونواوبدو پا يلو په اړه زيات شمير احاديث راغلي چې دبېلګې په ډول به ترې يادونه وکړو:
په حديث شريف کې راغلي دي:
[دقيامت په ورځ له بنده څخه مخکې لدې چې قدم يي لا نه وي اخستی له عمر څخه يي پوښتنه کيږي چې څنګه يي مصرف کړئ ،له عمل څخه يې پوښتنه کيږي چې څه کارونه يې کړي ،له مال څخه يې چې له کومې لارې يي لاس ته راوړئ ،اوله بدن څخه يې چې څرنګه يې آخر ته رسولی].(داحديث دترمذي روايت دي)
له پورتني حديث څخه له ورايه څرګنديږي چې په اسلام کې روغتيا ته ځومره پاملرنه شوې ده اوهروګړی دهغه په ساتنه مکلف دي همدارنګه مخدره توکي چې نه يوازې روغتيا ته زيان دي بلکه مال هم بې ځايه پکې مصرفيږي اويوناوړه عمل هم شمېرل کيږي چې دپورتني حديث مطابق ددې ټولو پوښتنه به کيږي.
همدارنګه امام احمد ابن حنبل دام السلمه له خولې داحديث نقلوي چې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

[رسول الله (ص) له هرې نشه راوړونکې اومخدرې مادې څخه منع کړې اودخانيات دمخدراتواوغړوسستونکو له جملې څخه دي].
اولکه څرنګه چې مخدره توکي دخولې دبدبويي اوتعفن سبب کيږي او دهغه له بد بويي څخه غير معتاد کسان هم آزاريږي چې دايوه ګناه ده چې معتادکس يي ترسره کوي .ځکه چې په صحيح بخاري او صحيح مسلم کې له جابر(رض) څخه حديث روايت شوی دی چې رسول الله(ص) فرمايلي دي :
[له هر څه څخه چې خلک اذيت کيږي ،ملايکې هم ترې اذيت کيږي]
اوپه بل حديث کې راغلي چې رسول الله(ص) فرمايي :
[څوک چې مسلمان آزاروي زه يي آزار يااذيت کړم اوڅوک چې ما آزاروي نو خداي(ج) يي آزار کړی دی]
لکه څرنګه چې طبي څيړنو هم داښودلې چې ددخانياتو ضرر نه يوازې معتاد ته دی بلکه ورسره کسان هم اغېزمن کوي چې هغوي ته Passive Smoker ويل کيږي چې دا کار هم نارواکاردي .
لکه چې ابوسعيد خدري(رض) روايت کوي چې رسول الله(ص) وفرما يل :
[لا ضَرَرولاضِرار]. يعنی مه چاته ضرر رسوی اومه ضررمنی
روغتيا داسلام په دين کې ځانګړی اهميت اومنزلت لري چې له هره اړخه دې موضوع ته پوره پاملرنه شوې ده .لکه رسول الله(ص) چې فرمايي :
[غښتلی مسلمان دخداي په نزد غوره اومحبوب دي له کمزوري مسلمان څخه ،په دواړوکې خير اوبرکت دي . په هغه چاروکې چې ستاسو پکې ګټه وي راغب اوحريص اوسی . له خدايه مرسته وغواړي اوعاجز مه کېنينی.] مسلم
دروغتيا دارزښت په اړه په يوه حديث شريف کې راځي چې فرمايي :
[له خداي څخه عفوه يا ښښنه ،عافيت اوروغتيا وغواړی له ايمان اويقين څخه پس تر روغتيا غوره شی چا ته نه دي ورکړل شوي]. نسايي
همدارنګه په بل حديث شريف کې راځي چې :[بيشکه ستا درب په تاباندی حق دی اوستاد بدن په تاباندی حق دی .] بخاري
شراب چې يو له مخدره توکو څخه دي او دانسان بدن ته ډير زيانونه لري اودحرمت په اړه يي له دې حديث څخه يادونه کوو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ابن عمر څخه روایت دي چې رسول الله (ص) وفرمایل :[هرنشه راوړونکی شی شراب اوهر نشه راوړونکی حرام دی ،چا چي په دنیا کې شراب وڅښل اومړ شو توبه يي ځينې ونه کړه ،دآخرت له شرابو ورته نه ورکول کيږي] مسلم
همدارنگه په يو بل حديث شريف کې راځي :
[په شرابوکې هيڅ ډول شفا دهيڅ ډول ناروغۍ لپاره نشته بلکه هغه پخپله درد اوناروغي ده]. مسلم
په يوبل حديث شريف کې دروغتيا په اړه راځي چې :
رسول الله (ص) فرمايي :
[دوه نعمته دي چې اکثره خلک په هغوکې غوليږي اوپه قدر يې نه پوهيږي چې يو روغتيا او بل فارغ وخت دي] بخاري
ددې احاديثو څخه دښې روغتيا ګټې او دروغتيا ساتنې اهميت داسلام په سپېڅلي دين کې ډير روښانه معلوميږي اودمخدره توکو ضررونه او دهغه حرمت هم پکې څرګند دي نوټولومسلمانانو ته لازم دي چې په پورتنيو احاديثو پوره عمل وکړي.

دمخدره توکو په اړه دځلورګونوفقهونظريې :

دمخدره توکو داستعمال په اړه دځلورواړومذاهبو نظريات په لاندې ډول دي:

لومړی:داحنافونظريه:

شيخ شرنبلالي داحنافوله فقهاوو څخه دي چې دمخدره توکو حرمت يي تصريح کړی او دخپلې فتوی لنډيز يي په نظم اړولي چې استعمال ،پيرودنه ،اوخرڅلاو يي حرام اواستعمال يي دروژې با طلوونکی بللئ.
همدارنگه د شيخ مسيري چه داحنافو يو بل فقيه دی دهغه د نظر په هکله دهغه شاګرد شيخ اسماعيل نابلېسي وايي چې :
شيخ مسيري چې زمونږ دزمانې شيخ مشايخ دی ددخانياتو داستعمال په هکله يې دممنوعيت فتوی ورکړې ده.
شيخ عمادي ،مُحَمَّد علاوالدين حصکفي ،شيخ رجب احمد ، مُحَمَّد عبد العظيم مکي ،شيخ ابوالحسن مصري ،مُحَمَّد ابن صديق زبيدي او ددې فقهې نور پيروان هم ورته نظر لري .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم: دمالکي فقهې نظریه :
شیخ ابراهیم لقماني چې دمالکي فقهاوو څخه دي دمخدره توکو حرمت يې ثابت کړی او په دې اړه يې یوه لویه رساله لیکلې ده. همدارنګه شیخ سالم سنهوري یوبل مالکي فقیه دخانیات حرام بللي اودخپل عمر تر پایه په خپله خبرهولاړ وو او هېچا دهغه مخالفت ونکړ.
شیخ خالد سویدي ، شیخ مُحَمَّد ابن فتح الله ابن علي مغربي ،ابوغیث قشاش مغربي اونور دمالکي فقهې پیروان هم پدې آند دي .

دریم :دشافعي فقهې نظریه :
شیخ نجم الدین غزي چې دشافعي فقهې یو پیرو دي وايي:
په دخانیاتو نوي روږدي کسان وايي چې سړی نه بیهوشه کوي که چیرې داسې هم وي ،څرنګه چې دانسان دبدن غړي سستوي نوځکه حرام دي ځکه چې په دې اړه مُحَمَّد(ص) فرمایلي دي :
[چې هرمست کوونکی اونشه راوړونکی شی حرام دي.]
ددې موادو په استعمال مداومت کبیره ګناه ده لکه څرنګه چې په نوروصغیره ګناهونوکې هم دا عمومي قاعده ده.

څلورم :دحنبلي فقهې نظریه :
ددې فقهې یو پیرو شیخ مصطفی رحیباني چې دنجد له سېمې څخه دي وايي چې :
دحنبلي فقهې ډېر پیروان دمخدره توکو کارونه ناروا ګڼي .
شیخ مُحَمَّد حنبلي ،شیخ منصور بهوتي او شیخ عبدالله ابن شیخ مُحَمَّد ابن عبدالوهاب دنوموړې نظریې سره هم نظره دي.

دمخدره توکو په اړه داسلامي متأُخرینو علماوواوپوهانو نظریات:
لکه څرنګه چې پورته ذکر شول چې دمخدره توکو کارونه په اسلام کې ناروا ګرځېدلې ده اوپدې اړه ګڼ آیتونه او احادیث هم بیان شول ددې تر څنګ اسلامي علما او پوهان هم په دې اړه چپ نه دي پاتې او دمخدره توکو په اړه یې خپلې سالمې اوګټورې نظریې په لاندې ډول بیا ن کړې دي:
الف :ډاکټر عبدالجلیل چلپي داسلامي تحقیقاتو دانجمن غړي خپل نظر داسې وايي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته تردي چې ګڼ شمېر اوډول ډول طبي خپرونې مې ددخانياتو په اړه ولوستې او دهغه روغتيايي ، ټولنيزاواقتصادي زيانونه مې له نظره تېرکړل په صراحت سره وايم چې استعمال يې حرام قطعي دي اومعتادو کسانو ته لازمه ده چې هغه پرېږدي اونورکسان دې له هغه څخه ډډه وکړي .

ب :شيخ مُحَمَّد ابراهيم دسعودي عربستان پخواني لوی مفتي فتوی ورکړې چې :
ددخانياتو په خباثت ،بد بويي اوبيهوشولو کې شک اوشبهه نشته نو ځکه دصحيحو رواياتو ،سالم عقل او معتبرو طبيبانو دنظريو پر بنا هغه حرام دي .
ج:مصطفی مُحَمَّد حد يدي داسلامي تحقيقاتو دټولنې غړی وايي:
ددخانياتو استعمال په بشپړ ډول نفس ته مضر دی اوکوم شی چې نفس ته مضر وي دعقل او شريعت له مخې حرام دي .
د: شيخ ډاکټر ذکريا بری داسلامي بحثونو اوتحقيقاتو غړی وايي چې :
داوسني طب پر بنسټ چې کومې ليکنې ما په دې اړه لوستلې دي مخدره توکي دانسان دنفس ،عقل اومال دتلف کيدو سبب ګرځي په داسې حال کې چې خداي (ج)مونږ ته دهغه په خوندي ساتنه اونه تلف کولو امر کړی نوله دې څخه ددخانياتو حرمت په ټولو ډولونو او شکلونو ثابيتيږي ،حرمت يې قطعي اويقيني شميرل کيږي تر څو دوګړي اوټولنې روغتيا ،ژوند اومال خوند ي پاتې شي.
ه :ډاکټراحمد عمر هاشم دالازهر دپوهنتون داصول دين دپوهنځی دحديثو دڅانګې استاد اورييس وايي:
ما چې کوم احاديث او آيتونه ددخانياتو په اړه اوربدلي دي زما په اند ددې توکو په حرام والي کې هيڅ شک نشته او مطلق حرام دي ،نو موږ‌ي په خپله ليکنه کې ډيرآيتونه او احاديث راوړي دي چې دمخدره توکو حرمت په ډاګه کوي .
همدارنګه نوموړي په خپله ليکنه کې دWHO د۱۹۷۵ زېږديز کال وينا پدې ډول يادونه کوي :
دهغوکسانو شمير چې ددخانياتو داستعمال له وجې مري تر هغو چې د طاعون ،کولرا ،چيچک ،جذام اومحرقې له کبله مري زيات دي ،همدارنګه داسازمان تائيدوي چې ددخانياتو پرېښودل دروغتيا دښه والي اودعمر زياتوالي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لامل کیږي چې دنورو ټولو طبي وسیلو څخه داسې بریا لیتوب نه شي تر لاسه کیدای.

دمخدره توکو په اړه داسلامي ټولنو نظریات:

څرنګه چې مخدره توکي په اوسنی نړۍ کې یوه کړکېچنه موضوع ده او دډیرو ګڼو ستونزو دراټوکیدو لامل شوي دي نو ددې موضوع دحل او ددي کړکیچ دهواري په موخه اسلامي ټولنو خپل مسئولیت ادا کړی اوپه مختلفو غونډوکې یي دمخدره توکو پرضد څرګند پانې اعلام کړې دي چې مونږ یي یوازې د څو بیلګویادونه کوو:

دجامعه الازهر دفتواګانو ټولنې په یوه غونډه کې دمخدره توکو په اړه یوهفتوي صادره کړه چې په مجلة التصوف الاسلامي کې د ۱۹۸۴ زیږدیزکال داکتوبر په میاشت کې په لاندې متن سره خپره شوه:

دعلماواوطبي متخصصینو یا ماهرینو په شهادت دمخدره توکو روغتیایي - ضررونه په یقیني اوقطعي ډول په اثبات رسېدلي ځکه چې هغه دسږو ،حنجرې ،ځیګر ،پانقراص اودبدن دنورو برخو د سرطانونو لامل کیږي همدارنګه دزړه او رګونودسیستم دناروغیو سبب کیږي .همدارنګه یې ضرر مال ته رسیږي ځکه چې دمعتاد کس دمال اوپیسو مصرف نه یوازې بې ګټې بلکې دهغه په تاوان دی.

اوحضرت مُحَمَّد(ص) روغتیا اومال ته دضرررسولو څخه منع کړې او فرمایي: (لا ضَررولا ضِرار) .

[لدې کبله مونږ دهغه په استعمال ،تولید ،واردولو ، صادرولو او سوداګرۍ یعنې پیرودنې اوپلورنې دحرمت فتو ی ورکوو].

همدا رنګه اسلامي نړیوال کنفرانس چې په ۱۹۸۲ زیږدیز کال د مارچ له۲۲- ۲۵ په مدینه منوره کې دایر شوی وو دمسکراتو ،مخدراتو او تنباکو دکرنې اوسوداګرۍ دتحریم په اړوند فتوا ورکړې ده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمخدره توکو دحرمت اوکراهیت دلایل :
١) مخدره توکي نه خواړه دي نه درمل نوځکه حرام دي.
٢) استعمال يي عبث اولهو لعب کار دي چې دا حرام دی .
٣) استعمال يي بدعت دي چې هر بدعت گمراهي ده .
٤) هر هغه څه چې نشه راولي او مخدره وي دشرابو په ډله کې را ځي چې شراب حرام دي .
٥) مخدره توکي خبيث شی دي اوهر خبيث شی حرام دي .
٦) دفتنې او مصيبت سبب کيږي .
٧) دعقل او نفس فا سدوونکي دي او انسان له لمانځه اودخداي له ذکره باسي چې داکار دمعقول اومنقول دليل پر بنا حرام دي .
٨) دخانيا ت دعذاب له وسيلو څخه دي چې خداي(ج) هغه دعذاب په وخت کې ياد کړي .
٩) دمخدره توکو په وسيله نوروته ضرر اوآزار رسيږي نوځکه حرام دي لکه چې الله ج فرمايي:
[څوک چې بې گناه مسلمان آزاروي هغوي دبهتان او گناه لامل گرځي].
همدارنگه حديث شريف دي چې :
[هر آزاروونکی په دوزخ کې دي] .
١٠) څرنگه چې اصراف دي نو په شرعي نصوصو سرهحرام دي .
١١) دمخدره توکو په استعمال سره دانسان بدن ته لوگی ننوزي او لوگی له اور څخه راپيدا کيږي او داور خوړل حرام دي .
حديث شريف دي چې :
[خدا ي (ج)اور دخوړو په حيث مونږ ته نه دي پيداکړی] .
١٢) په هغه کې شيطان ته ورته والی دي ځکه چې استعمالوونکی يي اور په لاس کې اخلي .
١٣) حراموالی يي دفقيهو په اتفاق سره ثابت شوی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مخدره توکو دروږدوکسانودرملنه داسلام له نظره :

څرنګه چې زمونږ ټولنه الحمدلله یوه اسلامي ټولنه ده نودهر چا لپاره دا اړینه ده چې داسلام په اصولو او اسلامي ارزښتونو ځان خبر کړي اودهغې په رڼا کې خپل ژوند پر مخ بوزي .

دایوڅرګند حقیقت دي چې داسلام مبارک دین مسلمانان یو له بل سر ه مرستې اوخواخوږۍ ته هڅوي او په خپلو پیروانو غږکوي چې دبېوزله او اړو خلکو سره مرسته وکړي او لاس نیوی یې وکړي اوسمه لاروروښیې نو پر همدې بنسټ زه دلته داسلام له نظره دناروغانو په ځانګړي ډول دمعتادینو ددرملنې ارزښت په لنډه توګه څېړم.

لکه څرنګه چې دمخدره توکو پرضد مبارزه په دوو (۲) بنسټیزو طریقوولاړه ده : چې یوه وقایه یا مخنیوی او بله معالجه یا درملنه ده چې له وقایې څخه موخه داعتیاد څخه ځان ساتنه اوددوام کولو ممانعت دي او له درملنې څخه موخه دمعتاد کس دژغورنې لپاره کوښښ اوهلې ځلې دي کوم چې دخطر په منګولو کې راګیر وي.

دوقایې له لاروچارو څخه یوه هم ځان ساتنه او دمخدره توکو په استعمال نه اقدام کول دي ځکه دانسان نفس هغه تشویقوي چې دمخدره توکو خوند وڅکي او دهغه نتیجه وګوري چې همدایې دروږدیتوب پیل او دبدمرغیو کندې ته ګوزارېدل وي چې بیا له هغه څخه خلاصون ستونزمن برېښي .

لکه په عربي ادبیا توکې راغلي چې :

دوه ډیر هوښیاراوځیرک ملګري وو یوه ملګري هغه بل ته وویل :

په مونږ دواړوکې کوم یو ډیر هوښیار اوچالاک دي ؟

ملګري یې ځواب ورکړچې : زه ! ځکه چې که چېرې په کوم مصیبت اخته شوم پوهېږم چې څنګه ځان ترې وژغورم.

لمړني ملګري ورته وویل چې زه تر تا ډیر ځیرک اوهوښیار یم ځکه چې کله زه په شر اومصیبت وپوهېږم پکې نه لویږم.

په رښتیا هم عاقل هغه څوک دی چې لومړی فکر وکړي بیا عمل وکړي ځکه چې که یو ځل څوک داعتیاد کندې ته ورولوېدل نو بیا یې ژغورنه سخته او ډیر کړاو ته ضرورت لري او ژغورنه یې ډیره یقیني هم نده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمخدره توکو څخه دوقایې په اړوند په یو ه ټولنه کې امر بالمعروف اونهې عن المنکر ډېرزیا ت مرستندوی رول لوبوي .لکه چې الله پاک فرمایي :
[والمؤمنون والمؤمنا ت بعضهم اولیا ء بعضٍ یا مرون بالمعروف وینهون عن المنکر] التوبه ۷۱ ایت
ژباړه:مؤمن سړی اومؤمنې ښځې ځنې یي یو دبل دوستان دي چې حکم کوي دوي په نیکیو اومنع کوي له بدیو څخه .
څوک چې په مخدره توکو یو روږدی کس له مخدره توکو څخه وژغوري نودادخیر دلیل دي او هغه یي له شره خلاص کړي دي ،دااسلامي اخلاق دي چې حضرت مُحَمَّد(ص)مسلمانان دې ته هڅولي اوفرمایلي یي دي :
[څوک چې له یوه مسلمان څخه یوه ستونزه دفع کړي ،خدای(ج) دهغه څخه دقیامت دورځې له ستونزو څخه یوه ستونزه دفع کوي او خدای(ج) دبنده سره په مرسته کې دي ترهغوچې هغه دیوبل مسلمان ورور په مرسته کې وي] مسلم
همدارنګه یو مسلمان ته په کار ده چې دنورو له ستونزو ځان خبر کړي او په چاروکې غفلت ونه کړي ځکه چې مُحَمَّد (ص) فرمایي:
[اونه دي بشپړ مسلمان له تاسو څخه هغه څوک چې څه شی ځان ته خوښوي نورو ته یي هم خوښ نه کړي] مسلم اوبخاري
له پورتنیو څرګندونو څخه داعتیاد دوقایې ارزښت په ډاګه کیږي او دهغه دلا اغېزمنتوب لپاره اړینه ده ترڅوهغه څوک چې دوقایې لپاره منډې تړرې کوي باید په مخدره توکو روږدي نه وي او د معتادینو لپاره یوه ښه بیلګه وي.
همدارنګه دمعتادینو درملنه هم باید له پامه ونه غورځول شي اوپه دې ډګرکې هم باید ګړندي ګامونه واخلو ترڅویوه سالمه ټولنه رامنځ ته کړو او دبدمرغیو لړۍ ته دپاي ټکی کیږدو.
داسلام دین هرناروغ هڅوي چې خپل ځان معالجه کړي ،حدیث شریف دي چې :
[اې دخداي بندګانو خپل ناروغان تداوي کړي ځکه چې خداي (ج) دهرې ناروغۍ لپاره دوا پیدا کړې] ترمذي

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدارنګه معتاد کس باید په ټولو ممکنه وسایلو سره تداوي شي څکه دمعتاد درملنه خیر ،ترحم اوله بېوزلو سره مرسته ده چې په دې اړه ح مُحَمَّد(ص) فرمایلي دی :

[دمسلمانانوصفت دهغو په ترحم اومهربانۍ یو پر بل باندې دی اولکه یوبدن داسې دي چې که یوغړی ناروغه شي ټول بدن ورسره په تکلیف او بې خوبه وي]. بخاري اومسلم

ددې څېړکي په لوستلو سره دې خدای ج وکړي چې هر مسلمان که په مخدره توکو روږدي وي له نومړو موادو څخه لاس پر سر او یا هم بل هر با احسا سه او هېوادپال وګړی نورو ته دنصیحت او سمې لارې په ښوولو سره خپله ایماني وجیبه تر سره کړي اودخپل دین په ټولو اصولوپابند واوسي.

نوګرانوهېوادوالو ! راځی چې په یوه غږاوټینګ یووالي سره دمخدره توکو په وړاندې مبارزه وکړواوله دې مهلکې بلا څخه خپل ګران اوبېوزله هېوادوال وژغورو.

په ګران هېوادکې دیوې اسلامې ،قانونمندې ،روغې اوسالمې ټولنې په هیله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم څپرکی

دمخدره توکوصحي ضررونه

لکه څرنګه چې مخدره توکي اودهغه کارونه اوسمهال زمونږ په هیواد کې یوه لویه ستونزه او دعامي روغتیا په وړاندي یوه لویه ننګونه ده چې دنورو ګڼ شمیر اضرارو ترڅنګ دانسان بدن ته ډیر مضر دي او دډول ډول ناروغیو اوروغتیایی ستونزو لامل کیږي.

همدارنګه زمونږ په هېواد کې له بده مرغه په مخدره توکو درو ږدوکسانو شمیر ورځ تر بلې زیاتیږي چې دمخدره توکو سره دمبارزې دوزارت دویاند له وینا سره سم دمعتا دینوشمیرپه افغانستان کې اوسمهال یو میلیون ته رسیږي چې یوسل اوشل زره یې ښځینه دي چې لامل یې په هېواد کې اعتیاد ته مساعد شرایط اوله ګاوندیو هېوادونوڅخه دکډوالو بیا راستنېدنه.......... کېداي شي .

همدارنګه دمخدره توکوپراخه کرکیله دې توکو ته دآسانه لاس رسي او اعتیا د دلا خپرېدویوبل غټ لامل دی.

SECURITY MAP AND OPIUM POPPY CULTIVATION IN AFGHANISTAN BY PROVINCE, 2007-2008

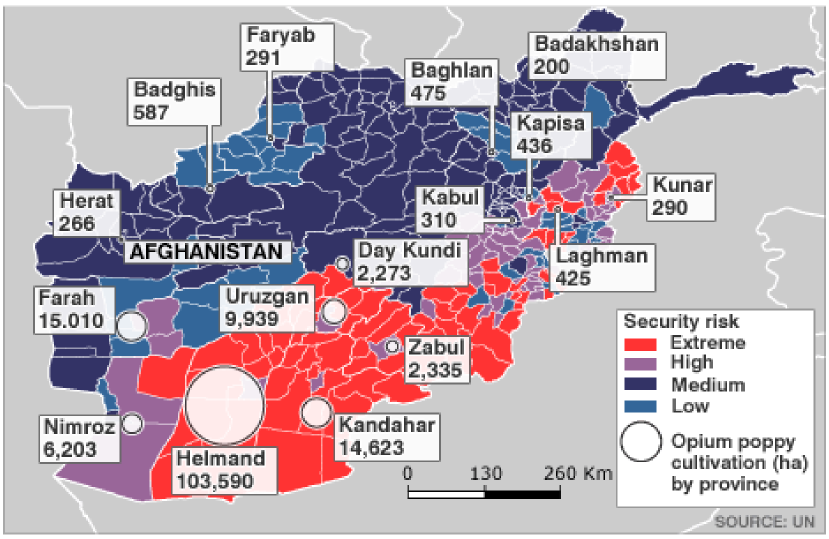

په دې انځور کې دمخدره توکو دکرکیلې سیمې په ګوته شوې دي.

په دې څپرکي کې به دمخدره توکو په صحي اضرارولنډ بحث ولرو ولې کوم مخدره توکي چې په افغانستان کې ډیر کاریږي غواړم چې په ځانګړي ډول دهغه په اړه زمونږ هیوادوال زیات پوهاوی ولري او له ضررونو څخه یې خبر شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

تنباکو(Tobacco) :

دایوشین رنګه بوټی دي چې ډیره پخوانۍ تاریخچه لري او له بده مرغه زمونږپه هیواد کې ډیراستعمالیږي البته دسګرټ ،چلم اونصوارویه بڼه چې دانسان روغتیا ته ډیر زیان رسوي

سګرټ (Cigarettes) :

دنړیوال روغتیایي سازمان (WHO)دتعریف له مخې دسګرټو دمعتاد لپاره دوه تعریفونه شوي دي :

لومړی : هغه کس چې دژوند تر دې شېبويې سل (۱۰۰) سګرټ څکولي وي.

دوهم : هغه کس چې په یوه اونۍ کې شپږ (٦) سګرټ وڅکوي.

دسګرټو استعمال یوه لویه ستونزه ده چې زیاتره قربانیان یې دمخ پر وده هېوادونو وګړي تشکیلوي.

دWHO له څرګندونو سره سم په نړۍ کې په هرو ۱۵ ثانیوکې یو کس دسګرټو په اثر دزړه دناروغیو ، دوینې لوړفشاراودسږیودسرطانونو او اونوروناروغیو له کبله خپل ژوند له لاسه ورکوي چې ددې له جملې څخه ۲/۳ دمخ پروده هیوادونو استوګن دي چې ډېری یې تنکي ځوانان او ځوانارۍ دي .

همدارنګه کارپوهان وړاندوینه کوي چې تر ۲۰۳۰ زېږدیزکال پورې کېداي شي دسګرېټو له کبله دمړینوکچه په کال کې لس میلیونو ته ورسیږي چې دابه ترټولو مهلکوناروغیو زیاته مړینه وي.

دWHO دوینا پراساس دزړه دناروغیو له کبله ۴۰ % اودټولو مړینو ۱۲.۵% د سګرېټو له کبله رامنځ ته کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دسګرېټواغېزې :
سګرېټ چې دانسان روغتيا ته ډېرمضردي او دهغه په دود کې کاربن -مونواکساید ،نیکوتین ، ارسنیک ، راډيواکټيو مواد او په زرهاوونور مضرهمواد شتون لري .
څېړنوښودلې چې په سګرټ کې ۴۵۶۰ زهري مواد چې له دې ډلې څخه يې ۶۰ سرطان زيږوونکي دي شتون لري.همدارنګه د۱۹۷۷ زېږديزکال دبريتانيې دشاهي پوهنتون په يوه اعلاميه کې راغلي چې که چيرې په يوه سګرټ کې موجود نېکوتين دوريد له لارې يو روغ انسان ته زرق شي دهغه دوژلو لپاره کافي دي.
دسګرټ له دود سره داستنشاق شوو نيکوټينو له جملې څخه ۲۵% نيکوټين دوينې دوران ته جذب کيږي اوپه ۱۵ ثانيو کې دانسان دماغ ته رسيږي چې په دماغ کې دځينو کېمياوي بدلونونو لامل کيږي همدارنګه هغه عصبي لارې چې دمغز له قشرسره اړيکې لري فعالوي چې همدا يې داعتيادلامل کيږي اودسګرټومعتاد ته وروسته تر دوو 2 ساعتونو:
په فکري تمرکز کې ستونزه ،خوبجن حالت ،خستګې او ناقراري پيداکيږي .
همدارنګه سګرټ دروغتيا يولړنورې ستونزې هم رامنځ ته کوي چې په لاندې انځورکې يې ليدلاي شی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

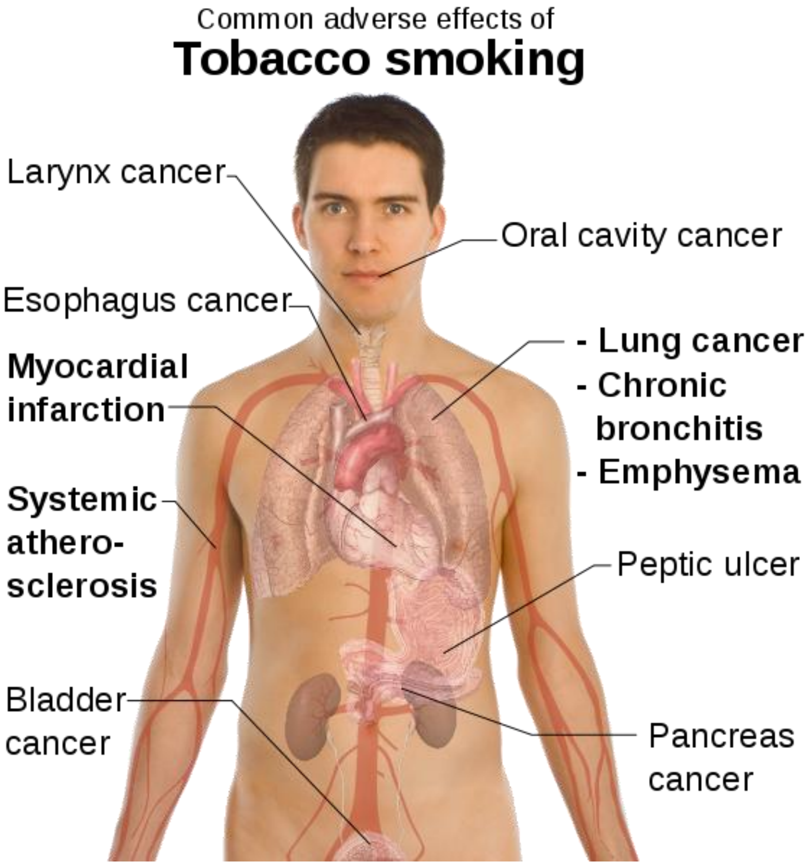

- دحنجري سرطان
- دمرى سرطان
- دسږيوسرطان
- دبرانشونومزمن تسپوديا التهاب
- اېمفېزيما
- دزړه احتشا
- دمعدي ټپونه
- درګونوسختېدل
- دپانقراص سرطان
- دمثانې سرطان

← 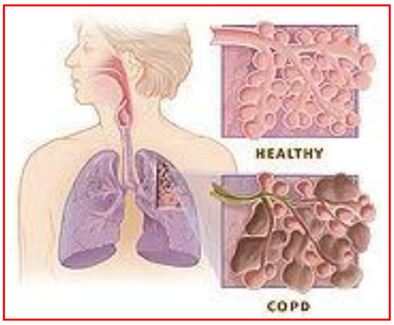

دخولې سرطان چې دنصواروله کبله رامنځ ته کيږي چې په لومړيومرحلوکې ديوکوچني ټپ په بڼه وي وروسته کيداي شي چې اندازه يي ديوه ګلپې دګل په برابر شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(دخولې دسرطان لومړنۍ مرحله)

نیکوټین چې په سګرېټو(تنباکو)کې شتون لري اوبدی اړخیزې اغېزې (Side effects) لري چې په لاندې ډول دي:

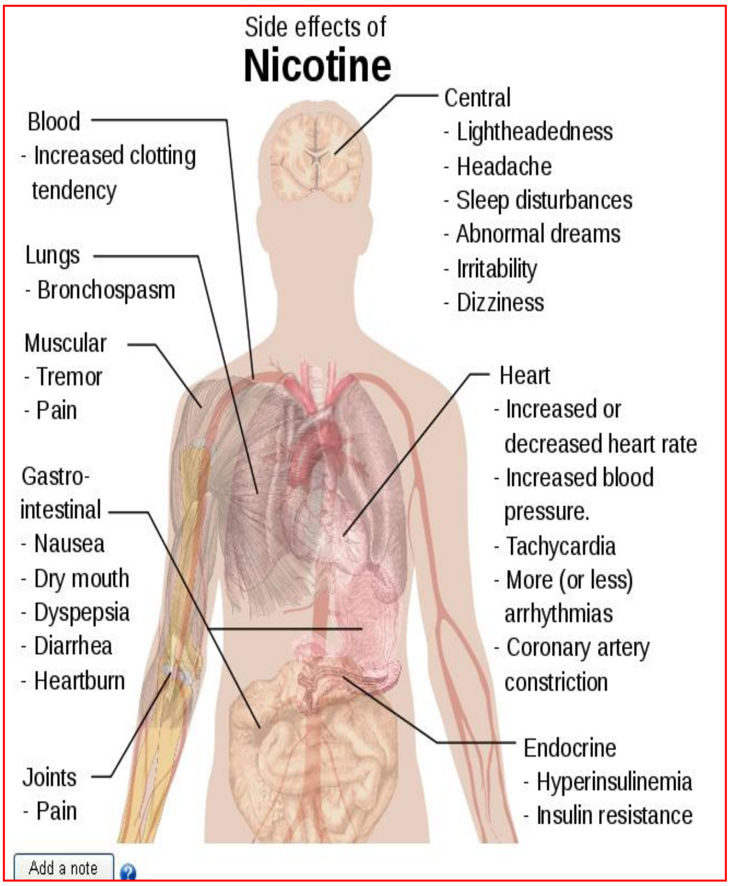

په عصبي سیستم یې اغېزې:

- سردردي
- دخوب خرابوالی
- وېرووونکي خوبونه لیدل
- ژرپه قهرېدل
- ګنګسیت

په زړه یې اغېزې:

- دزړه دضربان زیاتوالی یا کموالی
- دويني دفشارلوړوالی
- لږه یا ډېره اریتیمیا (دزړه دحرکاتوګډوډېدل)

په هضمي سیستم یې اغېزې:

- زړه بدوالی
- دخولې وچوالی
- سؤهاضمه
- اسهالات
- دمعدې ستونزه
- دخوند داحساس کموالی

(c) ketabton.com: The Digital Library

نورې اغېزې يې:

- په وينه کې دانسولين زياتوالى يا دهغه په وړاندې دمقاومت زياتوالى.
- دوينې دپړن کېدوشونتيا زياتوې.
- دبرانشونودسپازم لامل کېږي.
- دعضلاتوددرد اولړزې سبب کيږي.
- اوهمدارنګه دمفاصلوددرد اودبوى دحس دکموالي لامل کېداې شي.

ښځې اوسګرټ څکول:

له بده مرغه سګرټ څکول په ښځوکې هم يوه دپام وړ ستونزه ده چې دهغوي په روغتيا ناوړه اغېزې لري ،همدارنګه دښځولپاره سګرټ پرېښودل دنارينه په پرتله ستونزمن دي .

په ښځو باندې دسګرېټو ناوړه اغېزې په لاندې ډول دي:

- ♠ په دوو وروستيولسيزوکې په سګرټو روږدوښځوکې دصدري سرطانونوګراف ډيرلوړشوى دي (۸۰% دسږيوسرطان).
- ♠ په سګرټڅاخته ښځوکې تنفسي ناروغۍ شپږ ځله اودزړه ناروغۍ دوه ځله ترنورو ښځوډېرې دي.
- ♠ دجنين سقط
- ♠ عقامت يا شنډوالى
- ♠ دکم وزنه ماشوم زيږول

- ♠ دامېندوارۍ پرمهال په ګېډه کې دماشوم معلوليت چې دا ترنوروښځو درې ځله زيات ددې ستونزې سره مخ دي
- ♠ نېکوټين دجنين په عصبي سيستم منفي اغېزه کوي اوپه عصبي سيستم کې دنقص لامل کيږي.
- ♠ داستروژن دکمبود لامل کيږي
- ♠ جنسي ناتواني اودوختې زړښت سبب کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دسګرېټ پرېښودلولارې چارې:

دڅېړنوله مخې ۳۰%هغه کسان چې دسګرټوپه تاوان هم پوهيږي خوبيا هم دهغه له څکولو څخه لاس نه اخلي ،همدارنګه دسګرېټ څکونکوله ډلې څخه ۷۵% يي په خپل ژوند کې دسګرټوپرېښودلو هڅه کوي چې له دې جملې څخه ۳۰% يي تر دوه ورځو پورې پرهيزکولاي شي او له ۵-۱۰ % پورې کسان په دايمي ډول ترې خلاصيږي .

اوهغه کسان چې په تدريجي ډول سګرټ کموي دهغه په پرېښودلوزر نه بريالی کيږي مګر ۸۰% هغه کسان چې په ناڅاپي ډول سګرټ پرېږدي په خپل هدف بريالي کيږي.

ځيني خلک دسګرېټ پرېښودلو په خاطر نيکوټين لرونکي ژاولې استعمالوي چې دهغه نيکوټين دخولې له لارې جذبيږي اوکېداي شي چې دخولې دبد خوندۍ اودژامو ددرد لامل شي ،همدارنګه ځيني کسان بيا نيکوټين لرونکی چسپ دسهارله خوا په مټ باندې موښلوې چې دڅکول شوي دود په پرتله ۱/۲ دنېکوټين غلظت په وينه کې توليدوي چې دادواړه طريقې کېداي شي يوڅه مرسته وکړي خوډېرې اغيزمنې نه دي.

دسګرېټ پرېښودلو لپاره بايد نېټه وټاکل شي ،دسګرېټ څکولو پرمهال لاس ته تغير ورکړي ، له سګرېټ څکونکوسره ناسته ولاړه ونه کړي ، دډاکټر سره مشوره وکړي ، سپورټ وکړي اودسګرېټ پرېښودلو په مثبت اړخونو فکر وکړي چې داکارکېداي شي دسګرټ څکوونکي سره دسګرټ په پرېښودلو کې مرسته وکړي.

چرس (Marijuana, Cannabis) :

دا مواد دبرسام راوړونکو په ډله کې دي چې دچرسو له شين نصواري رنګه بوټي څخه لاس ته راځي .

چرس يا حشيش chars or hashish دښځينه بوټي له پورتنۍ برخې څخه او Bhang يی چې د چرسوپه پرتله ضعيف تاثير لري دنبات له کښتنۍ برخې څخه ترلاسه کيږي.

دښځينه بوټي لويې څانګې اودنارينه بوټي ټولې برخې اغېزناکې نه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چرس په افغانستان اونړۍ کې ډیر کاریږي اومعمولا په دودي ډول استعماليږي چې دچلم اویا هم په سګرټ کې اچول کیږي اوهمدارنګه یوډول ځانګړی پایپ هم لري چې دهغه داستعمال پرمهال دچرسوڅکوونکي ترې کاراخلي چې دانسان بدن ته ډیر زیان لري.

دچرسواغېزه له څکولو ۱۰-۲۰ دقېقې وروسته پیل کیږي او۲-۳ سا عته دوام کوي.

دچرسومؤثره ماده Tetrahydrocannabinol نوميږي چې په ۵۰۰mg ښه کیفیت لرونکوچرسوکي ددې موادو کچه۵-۱۵ملیګرامه ده چې ددې موادونیم ژوند په وینه کې ۷ ورځې دي.

چرس دانسان پربدن لنډمهاله اواوږدمهاله اغېزې لري چې په لنډ ډول ترې يادونه کوو.

دانسان پربدن دچرسواغېزې:

۱- دچرسولنډمهاله اغېزې:

چرس دانسان پربدن مختلفي ناوړه اغېزې لري چې نظر دڅکول شوو چرسو ترانداژې پورې اړه لري.په منځنۍ کچه دچرسوڅکول دوه پړاوه رامنځ ته کوي :لومړی کاذبه -خوشحالي چې ورپسې خوبجن حالت رامنځ ته کیږي همدارنګه دشخص په درک کې بدلون راځي او همدارنګه دسترګې دداخلي فشارټيټوالی ،دخولې وچوالی ، ديخنۍ یا ګرمۍ احساس ، دزړه دضربان زياتېدنه ،دموازني خرابوالی ، دخنداوخبرودېروالی ،داشتها زياتوالی ،وېره اووهم او دمنضمې سوروالی هم رامنځ ته کوي .
که چېرې یو کس رواني ستونزې ولري دچرسو استعمال دهغه دتشديد لامل

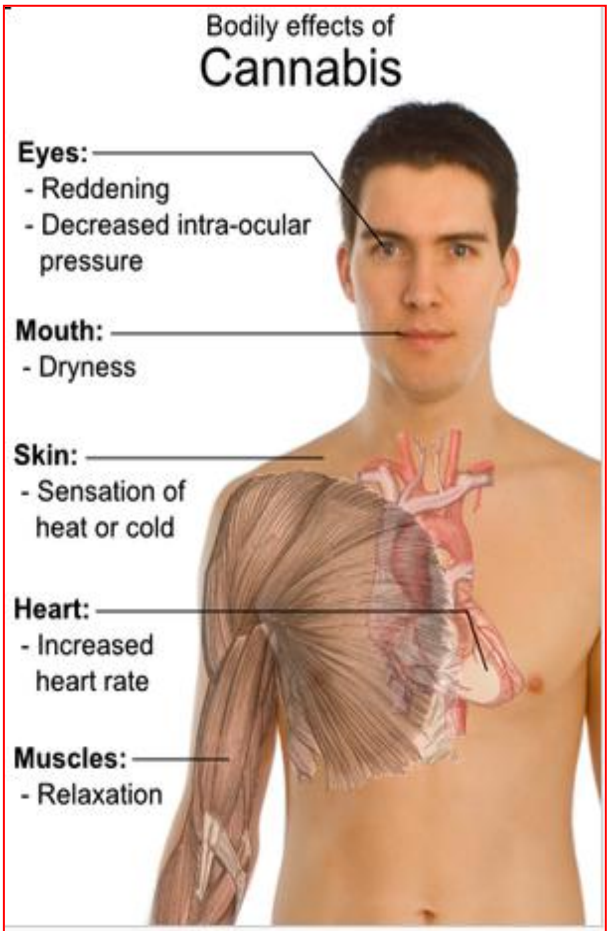

Main short-term physical effects of cannabis.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیږي. همدارنګه دطب پوهان وایي چې که چېرې یوځوک په خپل ژوند کې یوځل هم چرس وځکوي اوډژوند ترپایه کوم مهال نوموړي شخص ته لېونتوب (Psychosis) پیداشي علت یي کېدای شي هماغه یوځل دچرسواستعمال وي.

۲- دچرسو اوږدمهاله اغېزې:

کیداي شي دحنجرې دالتهاب ،دپزې دالتهاب ،ځنډن دبرانشونوالتهاب .ایمفېزیما ، دحافظې خرابوالی او کېدای شي دزړه دبریښنایي انځوریا ECG دتغیراتوسبب شي ولې لا تر اوسه دنوموړوموادو داستعمال اودزړه دشدیدوناروغیوترمنځ تړاونه دي روښانه شوی.

همدارنګه چرس په مزمن ډول کارولوسره په سېروم کې دټسټسټرون سویه کموي اودسپرمونو دشمېر دکموالي لامل هم کیږي اوپه ښځوکې بیا دغیرنارمل میاشتني عادت اودتبیض دعدم کفایي سبب کېداي شي .

که چېري چرس په ناڅاپي ډول پرېښودل شي دلاندي اعراضودرامنځ ته کېدوسبب کیږي :

بې خوبي ، زړه بدوالی ، دعضلاتودردونه او مخرشیت .

ترياک اوهېروئين (Opium and Heroin) :

ترياک دکوکناروډسپین رنګه شیرې څخه لاس ته راځي چې خپله توریا نصواري رنګ لري اوپه افغانستان کې په دودي اوفمي ډول کارېږي قوي ددرد ضد خاصیت لري او دفزیکي اوروانې روږدیتوب لامل کیږي .

دنوموړې مخدرې مادې ناوړه اغېزې به دهېروئينو داغېزوسره یوځاي ذکرشي.

هېروئين هم یو له بنسټیزو نارکوټیکو له ډلې څخه دي چې له مورفین څخه مشتق شوی دي ددماغ دانحطاط لامل کیږي او له قوي روږدي کوونکو موادوڅخه شمېرل کیږي.

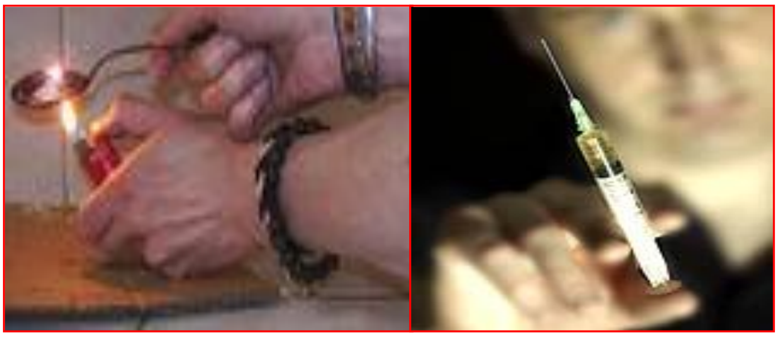

دهېروئينو استعمال له دودي او زرقي لارو تر سره کیږي ،چې دورید له لارې یي اغیزه ۷-۸ثانیې وروسته څرګندیږي اوپه دودي طریقه یي اغېزه یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه زيات وخت نيسي چې دانسان پر بدن بيلا بيلې ناوړه اغيزې لري چې دااغېزې کېدای شي لنډمهاله اواوږد مهاله واوسي .

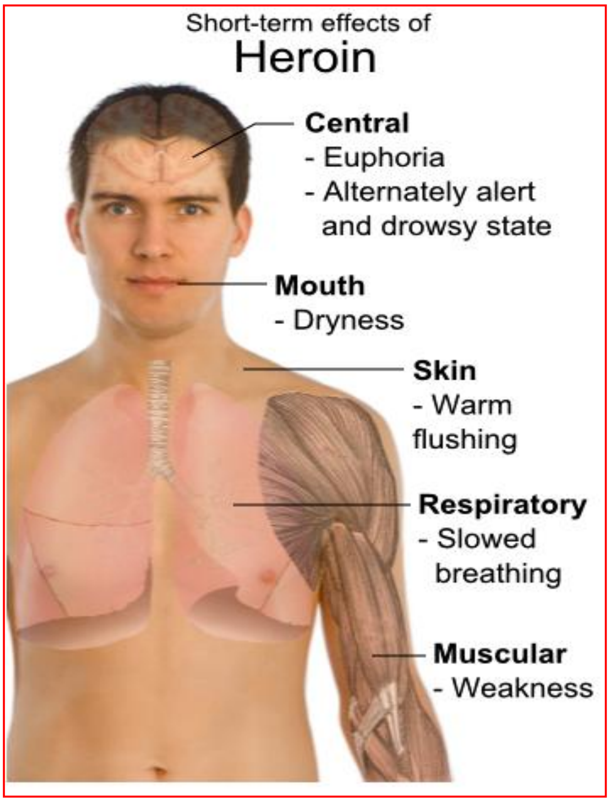

دهېروئينوله استعمال وروسته دوه حالته رامنځ ته کيږي : لومړی کاذبه خوشحالي منځ ته راوړي چې ۵-۸ دقيقې دوام کوي همدارنګه په مزاج کې بدلون رامينځ ته کوي اودګنګس کېدوسبب کيږي په پوستکي کی ګرموالی ، سوروالی ،دخولې-وچوالی ،دتنفس دشمېر کمېدل ،داطرافو دروندوالی اود حدقې د تنګوالی (Meiosis) لامل کيږی.البته دااغيزې په لنډمهال کې په هغه صورت کې رامنځ ته کيږي چې په منځنۍ کچه هېروئين استعمال شوي وي اوکه چېرې په لوړه کچه نوموړي مواد استعمال شي دتسمم لامل کيږي چې لاندې حالات رامنځ ته کيږي :

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهیروئینو لنډ مهاله اغېزې

- دتنفس شمېره ډېره کمېږي (Respiratory Depression)
- محیطي رګونه پراخیږي
- دسترګوحدقه دسنجاق دسر په اندازه کوچنۍ کیږي
- چاړان یا اختلاجات
- دفشاراودزړه دضربان کموالی
- زړه بدوالی اوکانګې
- دسږیوپړسوب(Pulmonary edema)
- کوما
- مرګ

دتریاکواوهېرویینو اوږد مهاله اغېزې هغه وخت رامنځ ته کیږي چې یومعتاد کس داوږده مهال لپاره داتوکې وکاروي.

په ښځواونارینه ووکې دجنسي قوت کمزوري چې کېداې شي دشنډوالي لامل هم شي .همدارنګه دنوموړوتوکو استعمال دورید له لارې داېډز او زیړي (HIV and Hepatitis B and C)، دوریدونو دکولپس اودزړه دانتاناتوسبب شي اولکه خرنګه چې نوموړي مواد د بدن مقاومت کموي نو روږدی کس کېدای شي چې دتنفسي سیستم او نوروسیستمونوپه انتاناتواخته شي اوپه عصبي سیستم له اغېزوڅخه یې

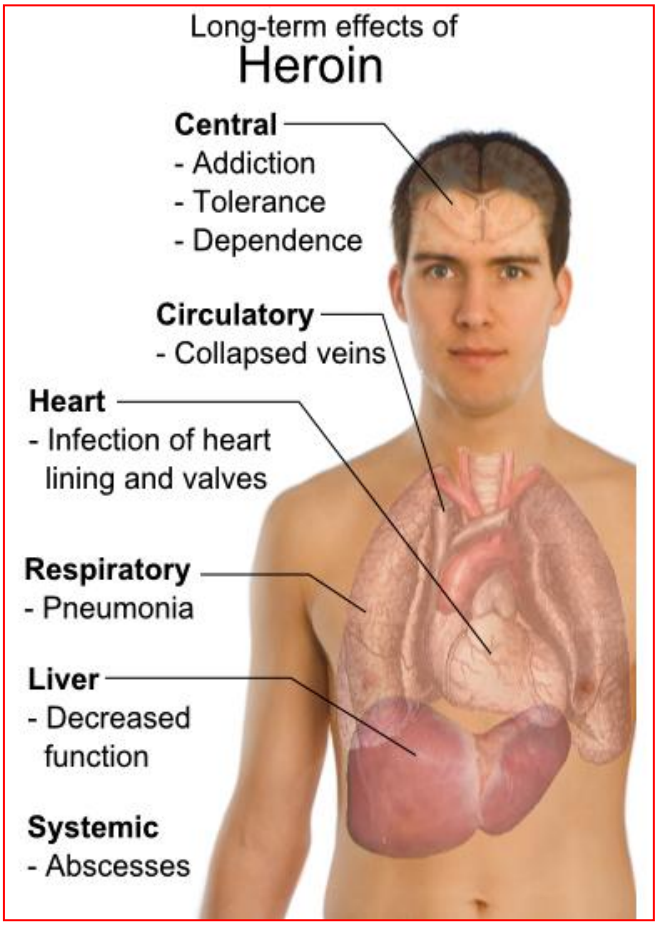

(c) ketabton.com: The Digital Library

روږدیتوب ،تحمل اوددې توکوسره تړاودي.
ددې موادودپرېښودلواعراض
یا(Withdrawal syndrome)
۸-۱۲ ساعته وروسته شروع کیږي اوتر ۷۲ ساعتونواوج ته رسیږي البته دتریاکوپه معتادینوکې دااعراض تر ډیره دوام کوي چې بیا په تدریجي ډول دااعراض کمیږي .
پورتني اعراض په ۵ درجوچې له (۰-۴)پورې په ترتیب سره په لاندې ډول درجه بندي شوي دي:

دهېروئینو اوږدمهاله اغېزې

صفر درجه (Grade 0): دمخدره توکودغوښتنې علاقه اووېره یا Anxiety
لومړۍ درجه(Grade 1):دارګمي ایستل یا Yawning ،داوښکوبهېدل ،دپزې بهېدل اودبدن خولې کېدل.
دوهمه درجه(Grade 2):دلومړۍ درجې اعراضو سره بې اشتهایي ،لړزه ،دبدن دوښتانونېغ درېدل ،په بدن کې ګرمۍ اوکله هم دیخنۍ احساس اودځان درد.
دریمه اوڅلورمه درجه (Grade 3 and 4): دمخکېنیو اعراضو شدت زیاتیږي اوورسره دبدن دتودوخې درجه ،دوینې فشار ،دزړه ضربان اودتنفس شمېره زیا تیږي.
په شدید اعتیاد کې ددې اعراضو تر څنګ کېدای شي کانګې ،اسهالات ،دوزن بایلل
،جنسي ستونزې لکه Spontaneous ejaculation شتون ولري.

دهېروئینوداستعمال اختلاطات:

سینه بغل یا نمونیا ، ,Septic emboli دځیګرتسپود یاHepatitis اودورید له لارې اخستونکې یې دنوموړو اختلاطاتوترڅنګ داېډز ، دشریانونو دسپازم ،ګانګرین یا دبدن دیوې برخې دنسجونودمړینې اودسږیو دپړسوب له خطرونوسره مخ دي.
هېروئین په مختلفو شکلونوپیداکیږي چې په افغانستان کې یې زیاتره پوډري بڼه ډیر استعمال لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

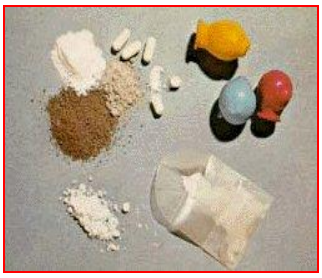

Black tar

الکول یا ایتانول (Alcoholism):

الکول چې زمونږ په هیواد کې دشرابوپه نامه په عامو وګړوکې شهرت لري اوله بده مرغه ددې موادو داستعمالونکوشمېره تر پخوا زیاته شوې ده چې نوموړې مواد دنورو رواني ستونزوترڅنګ دژورخفګان یا Depression یولامل شمیرل کیږي اوداوګړي زیاتره دځان وژنې هڅه کوي چې په غربي نړۍ کې ځان وژنې یې ښه بېلګه کېداي شي.همدارنګه قتلونه ،جنسي ناوړه کاروني اونورجرمونه دالکولو دڅښلو له کبله په ټولنه کې رامنځ ته کیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

الکول دپورتنیو ستونزوتر ښنګ دیولړ زیاتو روغتیایي ستونزو لامل هم کیږي او دالکولو دڅښلو له کبله ټولې هغه ستونزې چې ددماغ دانحطاط کوونکو موادو

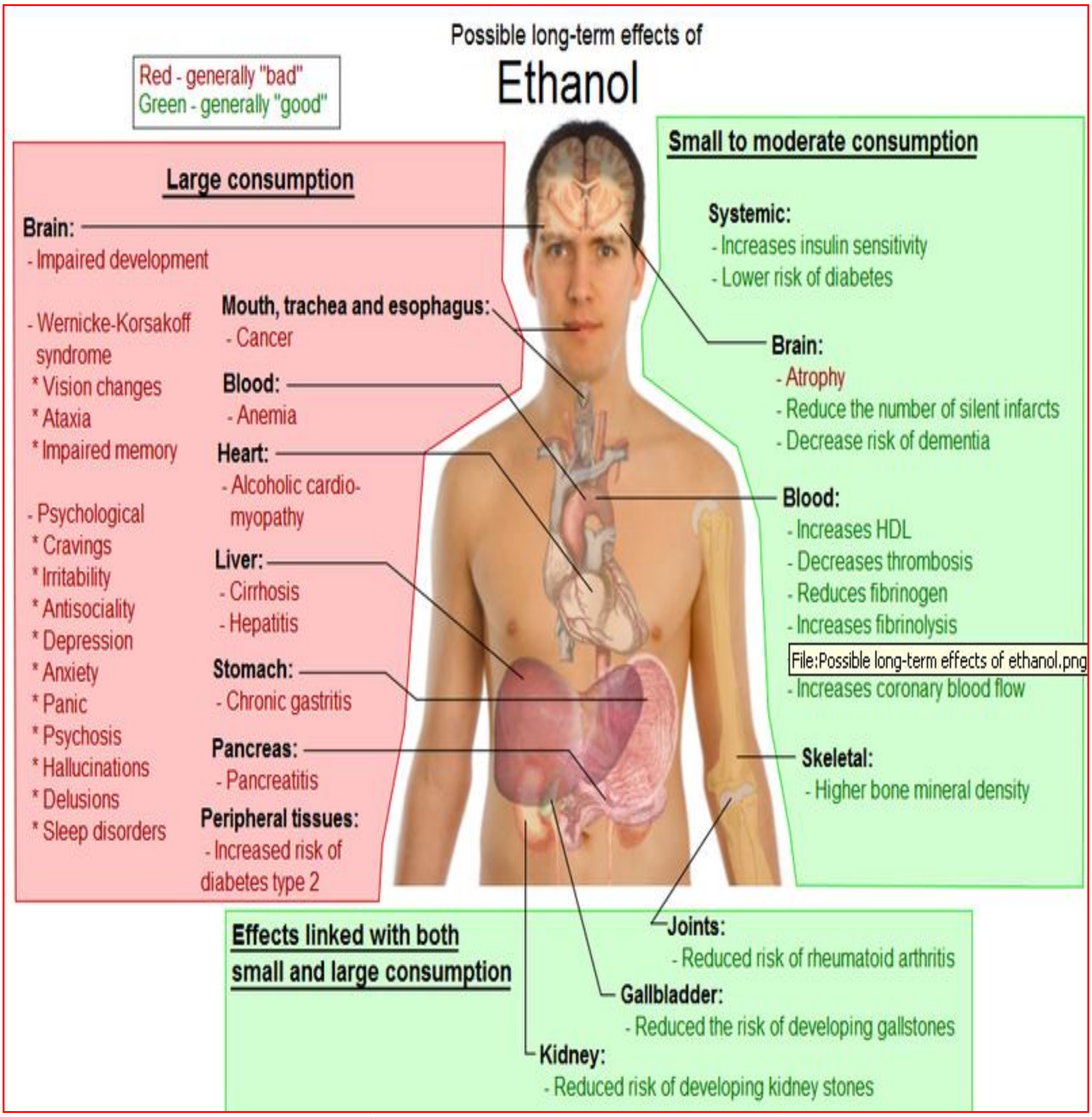

ښخه رامنځ ته کیږي لیدل کیږي اودپرونوروستونزولامل کېدای شي.

پربدن باندې دالکولوممکنه اوږدمهاله اغېزې

لکه :

ګنګسیت ،دسترګوغیرنارمل خوځښتونه ،درواني اوحرکي دندوخرابوالی ،دموازنې له لاسه ورکول ،زړه بدوالی او کانګې.

دالکولو په شدید Intoxication یا نشه کې دتنفس انحطاط ،بې حالي ،چاړان یا اختلاج ،شاک ،کوما اومرګ رامنځ ته کېدای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دماغ باندې دناوړه اغېزې له کبله دعصبي اورواني ناروغيو لکه:
ژورخفګان ،وېره ،دخوب خرابوالى ،لېونتوب ،ژرپه قهرېدل ،هزيانات اوبرسامات ،
دليدوخرابوالى ،دحافظې کمزوري او دموازنې له لاسه ورکولو لامل کيږي.
په نوروسيستمونوهم ناوړه اغېزې لري لکه:
دځيګر التهاب اوسېروز ، دويني دېږن کېدو ستونزه ، کمخوني ،
دهورمونودکچې ګډوډي ،دمعدې مزمن التهاب ،داوم(7) قحفی عصب دفلج په پايله کې دسترګوفلج ،دشکرې دناروغۍ درامنځ ته کېدو خطر ،دپانقراص التهاب ،سرطانونه اود زړه ناروغۍ .
په ښځوباندې دالکولواغېزې :
دپورتنيو ستونزو تر څنګ په ښځوکې دکم وزنه ماشوم دزيږولو ، دذهني وروسته پاتې ماشوم دزيږولواو ددې ښځونوزوکړي کېداي شي دزړه ولادي ابنارملتې ولري اوذکاوت يې کمزورى اوښه وده نه کوي .
دياددولو وړ ده چې دااغيزې په ښځوکې دسګرټ ،چرس اوکوکائين داستعمال له کبله هم رامنځ ته کېداي شي.
دالکولو دپرېښودلوله کبله لاندې اعراض رامنځ ته کيږي :
لړزه ،وېره ،دزړه دضربان ، تنفس اودويني دفشار جګوالى ....
پورتني اعراض له اخرني استعمال څخه 8 ساعته وروسته شروع کيږي او72 ساعته دوام کوي چې امکان لري په لومړنيو 24 ساعتونوکې دعمومي چاړان يا اختلاج حمله پرې راشي .
همدارنګه په بدن کې دالکترولايتونو سويه بدلون مومي پوتاشيم اومګنېزيم کمېږي اوورسره دخوب خرابوالى ،ژور خفګان اوسرګرځېدنه کېداي شي تر 3-12 مياشتو پورې دوام وکړي.
کافين Caffeine :
دنېکوټين اوالکولوترڅنګ کافين هم په نړۍ کې په پراخه پېمانه استعماليږي چې په منځنۍ کچه په کال کې لس(10) بېليونه پونډه کافين مصرفيږي .
کافين په چاى ،قهوه اودکوکا اوکولاپه مشروباتوکې شتون لري اوکله چې يوکس په ورځ کې تر250 ملي ګرامه ډېر کافين واخلي دوېري Anxiety ، ناآرامۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

،دخوب کولو ستونزه اودزړه اوهضمي سیستم دجسمي اعراضو درامنځ ته کېدو لامل کیږي .
دکافین اندازه په مختلفو مشروباتوکي سره فرق لري اوددي موادوپه لوړه کچه استعمال یا Overdose لاندې اعراض رامنځ ته کوي:

♦ مخرشیت
♦ ویره یا Anxiety
♦ ناآرامي
♦ سردردي
♦ بېخوبي
♦ دغوږونوبرنګس
♦ ددرداوتماس په وړاندې دحساسیت زیاتوالی
♦ دزړه دریتم بې نظمي
♦ دګېډې درد
♦ زړه بدوالی اوکانګې
♦ تبه
♦ ډیهایډریشن
♦ چاړان یا Seizures
♦ دتنفس زیاتوالی اوداسې نور

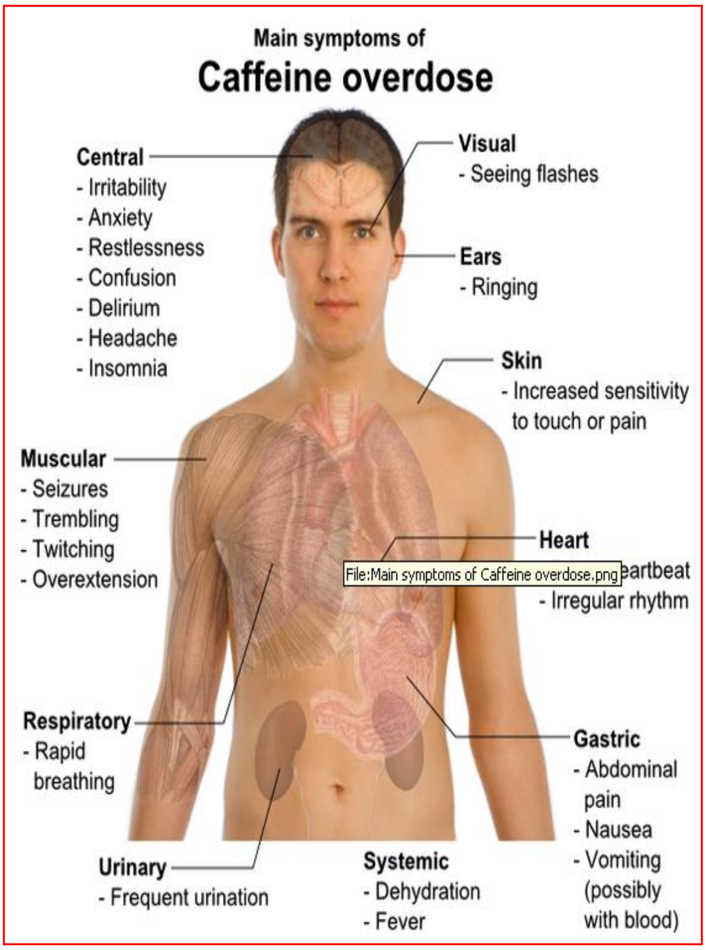

دکفین دزیات څښلویا Caffeinism
حالت کېدا ی شي دوېرې یا Anxiety سره غلط شي .
همدارنګه هغه کسان چې په ژورخفګان یا Depression باندې اخته وي دخپل سرې درملنې په بنه دکافین لرونکومشروباتو څخه ډېره استفاده کوي چې په پایله کې دپورتنیو اعراضوڅخه سرټکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بنزوډیازیپین Benzodiazepine :

دادرمل دخوب اوanxiety لپاره استعمالیږي اوکه چیرې پرته دډاکټر له مشورې په لوړدوز اوداوږده مهال لپاره استعمال شي داعتیادلامل کیږي .

لندمهاله اغېزې :

خوبجن حالت ، ګنګسیت ، دآرامۍ احساس

اوږدمهاله اغېزې:

جنسي ستونزې ، داشتها زیاتوالی ،دوزن زیاتوالی.....

کله چې یوشخص دادرمل داوږده وخت لپاره استعمال کړې اوناڅاپه یې ودروې لاندې اعراض رامنځ ته کیږي :

وېره ،عصباني کېدل ،دخوب ستونزې ،خفګان

ددې درملوڅخه باید په پلان شوې توګه ددې درمل معتادخلاص کړواودوز یې په تدریجي ډول د4-6 اونیو په درشل کې راکم کړو.

ددې ګروپ درملوبېلګې دادي :

ډیازیپم ،الپرازولم ،برومازیپم ،کلورازیپاټ ،تیمازیپم.......

دمخدره توکودپرېښودلوګټې:

1) دګوتواوغاښونوتوروالی اوداغونه به مو نه وي.
2) دخولې بدبویي به نه لری.
3) آرامه ساکښنه به ولری .
4) دمخدره توکوبدبویي به مو له کالیو ،وېښتانواوبدن څخه لیرې شي.
5) دمخ په پوستکي به موژرګونځې نه راپیداکیږي .
6) تنفسي ناروغۍ اودسږوله سرطان څخه به تردېره حده بچ وی.
7) دبوی اومزې حس به موپیاوړی وي.
8) آرام اوراحت خوب به ولری.
9) دزړه اورګونودناروغیوخطر کمیږي.
10) په ښځوکې دامېندوارۍ پرمهال یادې شوې ستونزې به نه پیښیږي.
11) یوښه ژوند اوچاپېریال به مو نورووګړوته برابر کړی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

12) دخپلواولادونولپاره به یوه ښه نمونه وی.
13) اقتصادبه موښه وي .
14) په مسافرت کې به ستونزې نه لری.
15) داعتیادله زندان څخه به خلاص وی اوآزاد ژوند به ولری.

داعتیادپه کنده کې لوېدل له پېښمانۍ پرته بله پایله نلري

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم څپرکی

دمخدره توکوټولنیز اواقتصادي ضررونه

۱- دمخدره توکوټولنیزضررونه:

مخدره توکي اوپه هغه روږدیتوب دګڼ شمېر ټولنیزوناخوالوسبب کېږي اوپه ټولنه کې بې ثباتي اوفساد رامنځ ته کوي ځکه چې په دې موادوروږد ي کسان دنوموړوموادو دترلاسه کولولپاره هرډول جرمونه اوغیرقانوني کړنې ترسره کوي لکه وژنې ، غلا ،سرې تېښتونه ،دروغ ویل ....چې له دې بدواغېزو اوناخوالوڅخه دټولنې ځوان قشر ډیر اغېزمن کیږي اوهغوي لدې کارڅخه منفي انګېزه اخلي اوکه پدې اړه جدي پاملرنه ونه شي نوهغوي به هم دخپلومعتادومشرانوپه پله پل کیږدي اویوټولنیز کړکېچ به رامنځ ته شي.

له بلې خوامعتادکسان په ټولنه کې ویسا (باور)له لاسه ورکوي حتی ډیرنږدې خپلوان اودکورنۍ غړي ورباندې باورنه کوي په محفلونو ،غونډواونوروټولنوکې دوي ته په ښه نظر نه کتل کیږي اوددې ترڅنګ معتادین دیني اومذهبي اصولوته هم داعتیاداونشې په وجه چندان ژمن نه وي چې دا یې په ټولنه کې دلا حقارت لامل کیږي اوپه دې سره معتاد داعتیادداسې زندان ته ورلویږي چې په هرلحاظ له نوروخلکوڅخه جلاوي چې داکاردمعتادپه روح اوروان ډیره ناوړه اغېزه کوي چې په تېرڅپرکي کې ورته اشاره شوې ده.

ددې لپاره چې یوپلاریا یوبل مشر دخپلواولادونواوکشرانولپاره یوه ښه اوویاړلې بېلګه واوسي بالعکس معتادکس دخپل راتلونکي نسل لپاره ددخجالت اوخفګان لامل کیږي چې په دې سره په یوه ټولنه کې دمعتادکس اولادونه په ذهني اوروحي لحاظ سخت زیانمن کیږي ځکه دوی ته دنوروماشومانوله خوا دمعتاددزامنوپه نامه خطاب کیږي .

همدارنګه کیداي شي چې ځینې ماشومان له خپلومعتادومشرانودنشې ناوړه تقلید وکړي اوهغوي هم په نشواخته شي چې دا به په لوي لاس دخپلوماشومانودبربادۍ پیلامه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زمونږ په اسلامي اوپښتني ټولنه کې اعتياد ته ديوه ډير ناوړه عمل په توګه کتل کيږي حتى خپله معتاددهغه په نامه شرميږي اوکه يوڅوک ورته معتاد ووايي سره له دې چې معتادبه هم وي خودي دمخاطب سر ه شخړه کوي.
معتادکس په کورني تاوتريخوالي او شخړوکې هم کليدي رول لري ځکه چې مخدره توکي په دما غ ناوړه اغېزه کوي اومعتادکس ډيرژر اوپه وړه خبره په قهرکيږي چې بيا دکورنۍ له غړواونوروکسانوسره ډيره بده رويه کوي .
چې دادده اونوروهمکارانوترمنځ يي د نارضايتۍ اوخواشينۍ فضا رامنځ ته کوي اونومړی کس که دنده ولري له لاسه يې ورکوي اودزياتواقتصادي ستونزو سره لاس اوګريوان کيږي .

۲- دمخدره توکواقتصادي ستونزې:

دشمېرنوله مخې په افغانستان کې تقريباْ 1.5 ميليونه وګړي په مخدره توکوروږدي دي چې که چېرې هر معتادپه ورځ کې 100 افغانۍ په مخدره توکومصرف کړي نوددوي ورځنی مصرف به 150 ميليونه افغانيوته ورسيږي چې دازمونږ په بېوزله اووروسته پاتې هېوادباندی يولوی بوج دي.
همدارنګه معتادکس خپله دنده له لاسه ورکوي چې په نتيجه کې نوموړی دې ته مجبوريږي چې خپله ټوله شتمني په مخدره موادوصرف کړي اودی سوال کولواوګدايي ته اړکيږي .
معتادکس دوخت په تيرېدوسره خپله کاري وړتيا اوځواک له لاسه ورکوي اودخپلواولادونواوځان دنفقې دلاسته راوړلولپاره په هرډول جرايمو لاس پورې کوي چې که چېرې د مخدره توکوله استعمال څخه ډډه ونه کړي نوپايله به يې يا زندان اويا هم مرګ وي .
دمخدره توکو اوپه هغه باندې دروږديتوب له کبله د راولاړوشوواقتصادي ستونزوسره ډيری روږدي کسان مخ شوي دي اوپه دې اړه دمعتادينو ډيرې دردونکې کيسې شتون لري.

ربنا لا توأ خذنا أن نسينا أوأخطانا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماخذونه
ددخانیاتوپه استعمال کې دشریعت حکم دپوهاندنعمت الله شهراني ژباره
Psychiatric Disorders Current 2008
بیلا بیلې ویب پاڼې لکه:
Commons.wikimedia.org /Wikipedia the free encyclopedia
www.drugrehab.co.uk
www.niksalehi.com
www.iranhall.com روزنامهٔ شرق سال 1385 چهارشنبه 24 ابان
Nawaaye-Afghanistan.net
www.drugrehab.co.uk
www.summerhousedetoxcenter.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

Afghanistan Center for Training and Development (ACTD)
Urozgan Provincial Office
Drug Addicts Treatment and Rehabilitation Center

DRUGS

Author: Dr.M.sadeq Reshtin

Year: 2010

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library